

Kem 3489 (1-15)

546

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
QUA 15
QUAESTIONES QUAEDAM
DE
SUPPURATIONIS
INDOLE VENTILANTVR,

CONSENSU FACULTATIS ILLUSTRIS,
PRAESIDE
IOANN. CHRISTIANO REIL,
MED. ET CHIR. DOCT., PROF. PUBL. ORDIN.
ET PHYSICO CIVIT. HALENSIS,

PRO
GRADU DOCTORIS MEDICINAE
ET CHIRURGIAE

DIE XXVII APR. MDCCXCIII
DEFENSA
AB AUCTORE
IOANN. DANIEL ARNOLD,
CALLISIA - NEOMARCHICO.

HALAE,
TYPIS IO. CHRISTIAN. HENDELII.

DISSERTATIO IN AUGUSTALIS MEDICAE
SIVE
QUESTIONES QUAE DAM
DE
SUPPURATIONIS
INDOLIS VENTILANTUR

CONSENSU FACULTATIS ILLUSTRISSIMAE
PRAESIDIUM
IOANNI CHRISTIANO REHN
MEDICAE DOCTORI, REGIO VIVIT. ORDIN.
ET PHYSICO CIVIT. HANNOVER.

GRADU DOCTORIS MEDICINAE
ET CHIRURGIAE

DIE XXVII APR. MDCCXCIII
BEROLINAE
AUGUSTORUM
IOANNI DANIELI ARNOLDI
CALLEGIAE REGIAE HANNOVER.

HALLAE
TYPIS IN CHRISTIANO BENOISTII

V I R O
ILLVSTRISSIMO, GENEROSISSIMO,
DOMINO
DE MANSTEIN,
CHILIARCHO COPIARUM REGIARUM,
ADIVTORI SUPREMO REGIAE MAIESTATIS
ETC.

PATRONO AD CINERES
USQUE SUMME DEVENERANDO,

V I E O

HELVETIENSIS GENEVOENSIS

D O M I N O

D E M A N S T R I N

G U I L L E L M O C O N T R A R I A N O

A P O S T O L I C O P R A E S B Y T E R O

T A T T O N O A D C I V I L E M

T R O P I C I S

V I R O
EXCELLENTISSIMO, CLARISSIMO,
CHRIST. LUDOVICO
MURSINNAE,

CHIRURGO GENERALI REGIORUM EXERCITUUM,
PROFESSORI PRIMARIO COLLEG. MEDICO-
CHIRURG.,
CHIRURGO LEGIONIS MÖLLENDORFIANAЕ,
MEDICO OBSTETRIC. NOSOCOM.
CARITATIS,

FAUTORI, OMNI, QUAE PAR EST,
PIETATE COLENDO

S.

V I R O

EXCELLENTISSIMO, CLARISSIMO,

CHRISTO LUDOVICO

MURSIANA,

CHIRURGO GENERALI REGIONUM EXERCITUM,

PROFESSORI PRIMARIO COLLEGII MEDICI,

CHIRURGO,

CHIRURGO REGIONIS MOLLENDORFANA,

MEDICO OBSTETRICO MOSCOE,

CALITAE,

FAVORI OMNI, QUA PAR EST,

TRISTATE COLENDO

8

I.

THEORIA SUPPURATIONIS, QUAM
SCHOLAE PROPONERE SOLENT.

Cum BOERHAAVIO plerique adhuc medici suppurationem credunt esse eam sequelam inflammationis, vbi, aucta obstructione, quae naturam inflammationis constituere creditur, vascula distenta rumpantur, et liquores suos effundant, soluantur, putrescant leviter, solida tenera conterantur, sicque humor albus, spissus, gelatinosus, pinguis, *pus* dictus, profundatur.*) Magnus BOERHAAVII commentator transitum inflammationis in suppurationem talem esse putat:**)
„Liquidum a tergo urgens, aucta per febrim comitem celeritate, singulis cordis ictibus pellitur in locum obstructum; unde continua hac arietatione distenta ante obstructionis locum vasis latera incipiunt sensim diuelli, et separatur cohaesio extremi obstructi cum reliqua parte vasis. Dum hoc fit, effunduntur humores ex vasis iam apertis: calore loci haec soluntur; incipiuntque quasi subputrescere; immeabile fluidum in extremis vaforum separatis haerens ab iisdem caussis incipit solui; solidae partes tenerrimae, antea continentes hoc immeabile, pariter atteruntur, dividuntur, et cum liquidis effusis, mora et calore mu-

*) BOERHAAV. aphor. de cogn. et curand. morb. §. 387.

**) SWIETEN. commentar. in BOERHAAV. aphor. §. 387. p. 657. vol. I.

mutatis, abeunt in homogeneous liquidum, quod
pus vocatur. “

2.

VENTILATIO HUIUS THEORIAE.

In hac quidem theoria primum venit consideranda opinio de obstructione vasorum, quam FR. HOFFMANNUS non tam ad tubulos arteriosos et venosos, qui sanguinem ordinario vehunt, quam potius ad laterales, qui, ob angustiam diametri, non rubicundos sanguinis globulos, sed tantum tenuem lymphaticum humorem secundum naturam admittunt, retulit, ut inflammationis naturam explicaret. *) Ex hac obstructione et ruborem et tumorem et dolorem, inflammationis symptomata essentialia, luculenter explanari posse, cum HOFFMANNO credit tota mechanicorum medicorum schola. Respiciamus autem ad opinionem praedominantem de legum hydraulicarum et hydrostaticarum ad corpus humanum applicatarum valore, ut ortum huius theoriae, quam BELLINIUS, iatromathematicorum princeps, primus protulit, explicare possimus. Putabant viri, qui FR. HOFFMANNO viam munierant, in machina hydraulica affluxum aquae versus eum tubum insigniter debere augeri, ubi embolus applicatus fuerit. Hinc quoque in vasis sanguiferorum collateralibus embolum sanguineum assumerunt, ut ex constipatorum humorum attritione calorem, et ex ceteris theoriae momentis phaenomena reliqua inflammationis dilucidare possent. Huic theoriae vero quominus adhaereamus, obstant sequentia argumenta:

1. Male ex statica aut hydraulica lemma petitur, quod nunquam existit. Ecquis enim unquam

*) Med. rat. system. tom. IV. p. 1. sect. 2. c. 3. p. 372.

quam vidit, aquam in tubulum eundem violentius et copiosius incurrere, qui embolo obstructus est? Vidimus semper, magis deriuari fluentum ab obstructis et maiori vehementia influere in apertos tubos.

2. Corpus humanum minime tanquam machina hydraulica venit considerandum. Est enim organum animi et virium animatarum: atque experientia ipsa refutauit medicos satis superque, qui calculos et theoremata mechanica ad corpus animale applicare fategerant. Errorum, quos commiserunt iatromathematici et iatromechanici in calculis suis, tam innumera exstat copia, ut refutationi vberiori superfedere possimus.

3. Ubi obstructio simplex adest, ibi deficit inflammatio, usque dum aliae accedant caussae. Hypochondriaci et atrabilarii homines, assiduus obstructionibus obnoxii, expertes sunt inflammationum, donec stimuli alieni accedant. Ligata vena neque affluxum uberiorem sanguinis, neque inflammationem excitat, nisi ligatura iusto strictior dolorem producat.

4. Phaenomena inflammationis tantum abest, ut spissitudinem quamdam humorum aut obstructionem vasorum indigirent, ut potius tenuitatem aut procliuuitatem humorum ad separationem prodant. Quid enim est, quod lympa, quae alias tantum a plenaria quiete, aut a gradu caloris, humanum longe superante, coagulari potest, hic superficiem petat, et ab aeris contactu coaguletur? Quodsi verum fateri licet, negari nequit, unicam caussam, quae eleuationem lymphae versus superficiem, et sequentem congelationem producit, in secessione faciliori partis fibrosae aut lymphae coagulabilis quaerendam esse.

5. Causae inflammationem adducentes stimulum excitant, non obstructionem. Ea subiecta, quae iuniora, teneriora, irritabiliora sunt et fluidioribus gaudent humoribus, inflammationibus magis obnoxia sunt, quam alia. Id omne hanc praedispositionem ad morbum ipsum exaltare potest, quidquid stimulat et motus solidorum auget. Remedia denique antiphlogistica haudquaquam deobstruunt vasa aut per se attenuant humores, sed semouent stimulum et demulcent humores.

6. In vasorum ramusculis minimis obstructio aegre contingere potest, quia systema vasorum coniferum apicem potius in corde et basin in peripheria agnoscit, quam vice versa. Versus superficiem corporis itaque sanguis tenuior et fluidior esse videtur.

7. Calor ceteraque inflammationis phaenomena male ex attritu et frictione sanguinis deriuantur. Ex aucta potius virium actiuarum agitatione et motu fibrillarum explicantur.

3.

CONTINVATIO.

Quamuis itaque cerrum videatur, ex obstructione et spissitudine humorum inflammationem deriuari non posse; haudquaquam tamen inde, *suppuratiōis* theoriam mechanicam falsam esse, ilico sequi videtur. Id enim, quod de morbo protopathico aut primario praedicatur, de secundo aut deuteropathico minime dici eodem modo potest. Quamquam in inflammationis vigore facilis secessio particularum sanguinis et tenuitas massae sanguineae adsit, potest tamen effectus status

rus morboſi contrarius eſſe cauſſae proximae. Hoc quidem ex indole fere omnium morborum acutorum elucet: initio humores aquei, crudi, ſtimulantes; irritabilitas iuſto maior, ſpaſtici fibrorum motus: progreſſu vero morbi diminuitur irritabilitatis vehementia; abnormitate actionum ſaepeius incrassantur humores, adeoque ſecedunt in catarrho et coryza. Poſſet itaque eodem modo pus ex inſpiſſatis humoribus poſt inflammationem ortum ducere.

4.

NUM SUPPURATIO LYMPHAM INCRASSATAM SUPPONAT?

At, ne nimis cito concedamus id, de quo adhuc dubitari poterit, proponamus theſin, quae ſequitur: „Si forſan ſeceſſio facilior particularum, durante inflammatione, attraheret inſpiſſationem lymphae, phaenomenon vel unicum exſtare deberet, quod, eam inſpiſſationem factam iam eſſe ante ſuppurationem et in ipſo eiſdem inſultu, euinceret.“ Theoria enim medica nititur ſola experientia, neque unquam poſſumus iudicare de interioribus naturae penetralibus, niſi veſtibula eiſdem, duce obſervatione fida, rimari fuerimus. Nemo autem exiſtat, qui tale quidem phaenomenon, vel in ipſo ſuppurationis inſultu monſtrare valeat, ex quo ad inſpiſſationem lymphae concludere fas fuerit. Quod ſi quis mihi regeſſerit, indolem ipſam puris ſpiſſitudini propinquam eſſe, hoc quidem lubenter concedam, ſed, quominus inde perſuadear, cauſſam cum effectu commutare, prohibent non pauca ſatis digna attentione argumenta.

Aperi

Aperi enim tumorem, qui propediem in abscessum transibit! Nisi me omnia fallant, videbis cruorem quidem effulum in parenchyma et vasa anastomofantia, conspicias praeterea serofum aut lymphaticum humorem tenuem, crudum, qui tum demum spissior fit, cum suppuratio iam est terminata, aut cum abscessus maturus in acumine aperitur.

Deinde viri, doctrina et iudicio satis conspici, nuperis temporibus docuerunt, non solum inflammationem iunctam esse cum tenuitate humorum, sed in ipsa inflammatione fieri humores multo fluidiores. FORDYCIUS nunquam invenit corium pleuriticum in sanguinis et vena missi superficie, nisi in progressu morbi inflammatorii, quo euincitur, causam formati huius corii, quippe tenuitatem humorum et faciliorem secessum particularum sanguinis, eo magis adhuc euolui, quo inflammatio plus in suppurationem transit.*) Hinc quoque inflammatione ipsa tenuiorem plus iusto fieri sanguinem, haud spernendis nos docuerunt argumentis et egregiis experimentis MOSCATI**), VERATTI et PALLETTA***); unde, ante suppurationis ortum et in ipso suppurationis initio, lymphae faciliorem secessum et tenuitatem humorum adesse, concludimus.

5.

AN SUPPURATIO SIT PUTREDINIS SPECIES?

Boerhaaviana ichola non prima fuit, quae suppurationem putredinis quamdam speciem crede-

*) Elements of physic, vol. I. p. 5.

**) Ueber das Blut und die thier. Wärme, p. 23.

***) WILDBERG patholog. sanguinis, §. 40. p. 24.

deret. Diu iam ante GALENUM ATHENAEI sectatores, qui vel pneumatici vel eclecticici vocantur, quamcunque humorum alterationem a putredine deriuantes, febrim omnem ex putredine humorum ortum ducere crediderunt *) Hanc theoriam GALENUS arripiens, excepta ephemera, ceterarum februm causam in humorum putrida deprauatione quaesuit, ideoque etiam quamlibet excretionem in febris excitatam, putridum credidit humorem. Sic purulentam materiem et sedimentum urinae, tanquam effectus unius causae, putredinis humorum, considerauit. Eamdem autem analogiam sedimenti et puris ERASISTRATUS iam animaduertens, veram puris naturam in sedimento urinae assumpsit, cum febris omnibus inflammatoriam tribueret indolem.**) GALENUS vero, suspicans alienam plane naturam puris sedimentique a vera putredine, duplicem statuit speciem putredinis, alteram nimirum putredinem proprie sic dictam, quae ab externis rebus producat, alteram cum coctione quadam iunctam, quippe quae in puris et sedimenti generatione vigeat.***)

Hinc, meo quidem iudicio, patet, putredinis vocem apud veteres graecos haudquaquam eo certo fixoque sensu fuisse iunctam, quem nos quidem ipsi solemus subiicere. Graeci enim *συνψυ* dixerunt quamuis humorum alterationem aut deprauationem in statu morboſo: nos vero credimus

*) GALEN. de different. febr. lib. I. p. 324. (Opp. vol. III. ed. Bas. graec. 1538.)

***) GALEN. comment. 2. in libr. de nat. hum. p. 26. (Opp. vol. V.)

****) GALEN. meth. med. lib. XI. p. 154. — diff. febr. lib. I. p. 324.

mus putredinem consistere in eo fermentationis internae gradu, quo, accedentibus quiete, calore modico, et aeris contactu, euoluuntur ex humidis partibus particulae volatiles, phlogisticae, alcalinae. Hanc quidem stricte sic dictam putredinem in corpore animali, quamdiu animal vivit, oboriri posse negamus et pernegamus.

Adsunt omnino conditiones quaedam, sub quibus putredo produci potest: adsunt humores alcalinis et phlogisticis particulis scatentes: adest calor fortior quidem eo, quo praesente solet putredo in corporibus vitae expertibus oboriri, neque tamen nimis ardens, quam ut fermentatio excitari valeat. Verum enim vero, num adsunt ceterae conditiones? Num quies absoluta humoris unius in corpore animali statui, num aer externus unquam humores corporis, circum celebrantes, attingere potest? Quod vero tanquam caput argumentorum mihi videtur esse considerandum, num unquam exstiterunt phaenomena vel febris sic dictae putridae, vel scorbuti, quae veram adfuisse, quamdiu viveret aeger, putredinem commonstrant? Odorem putridum excrementorum hoc demonstrare ais? Estne autem *odor* sufficiens unicumque putredinis criterium? — Procliuitatem humorum ad putredinem concipiendam negare haudquaquam audeo. His itaque conuictus argumentis, corpus animale vivum putredini haudquaquam esse obnoxium, contendo, et STAHLIO immortali assentior, qui differentia insigni, inter corpus mixtum et organicum exposita, utitur ad declarandas causas, quibus corruptio plenaria corporis nostri, ope virium animatarum, cauetur.*)

6.

*) Theor. med. vera, p. 614.

Obstant itaque argumenta, vt dicunt, *a priori*, quae suppurationem a putredine vetant. Consultamus etiam experientiam! Quamquam enim GABERUS*) cum aliis, seroforum humorum digestionem et sequentem putredinem arte excitatam verum pus formare contenderit, nuperis tamen et HENDII**) et BRUGMANSII***) experimentis confirmatum est summum quod pyogeniam et digestionem feri putridam intercedit discrimen. Haec enim, instituta caloris gradu, qui gradum caloris humani non superat, die tertio vel quarto sedimentum deponit, quod GABERUS primum, et die sexto aut octauo alterum, quod secundum vocavit, atque cum pure comparandum esse censuit. Egregie autem ostendit BRUGMANSIUS, tale sedimentum odorem prodere putredinosum, volatilem, acrem; coagulari quoque igni appositum; variisque menstruis haud adeo mutari, ac purulenram materiam. Deinde examinavit BRUGMANSIUS lympham coagulabilem, digestionem traditam: quo facto elicit fluidum foetidissimum, hepaticum aerem spirans, coagulandum tantum calore, qui gradus 200 FAHR. exaequat. Praeter phlegma alcalinum quod igni expositum evoluit, spiritum inde alcalinum, alcali siccum volatile et oleum empyreumaticum elicit. Adeps denique et fibrae musculosae digestae acrimoniam vel putredinosam vel insigniter acidam produunt, quae posterior nunquam in pure deprehenditur. Experimentis itaque, quae cautelis et iudicio haud vulgaribus

in-

*) Miscellan. Taurinens. vol. II. p. 86.

**) Medic. Commentar. von Edinb. B. III. p. 71.

***) Diss. de pyogenia. 4. Groning. 1785.

instituit BRUGMANSIUS, constat, putredinem nullam proprio sensu sic dictam in pyogenia occurrere.

7.

Nuperrimis quidem temporibus putredinem iterum in pathologiam introduxit, primumque illi locum vindicavit WEDEKINDIUS*), HOFFMANNI, archiatri Moguntini, fidus assecla. Pneumaticorum veterum more quamvis mutationem aut depravationem humorum putredinis nomine insignire sibi sumit uterque auctor, neglectis perperam observationibus et argumentis stabilibus, quae nuperi quidam scriptores de vis vitalis rationibus pathologicis promulgaverunt. PRIMO quidem supponit WEDEKINDIUS, pus non formari in vasis, et quidem ob sequentes rationes:

1. Suppurationem credit absque stasi plenaria contingere non posse: hanc vero in *vasis sanguiferis* abortam semper cum subita putredine completa esse stipatam. Distinguit itaque clarissimus auctor putredinem *in vasis* et putredinem *extra vasa*: et hanc tantum, excepta illa, posse ad puris formationem aliquid tribuere, autumat. Stasin plenariam quoque in vasis abortam debere utique in putredinem plenariam transire, stasin autem, extra vasa occurrentem, huic transitui obnoxiam non esse.

2. Pulsans motus arteriarum fatis manifestare ipsi videtur, stasin in vasis haudquaquam adesse, quamvis retardatus quadantenus occurrere possit motus sanguinis.

His

*) WEDEKIND'S *allgemeine Theorie der Entzündung*, S. 198.

His DEINDE convictus argumentis, in tela cellulari tantum suppurationem, et hoc quidem modo fieri, arbitratur: Sanguis, in abscessu stagnans, feri et lymphae coagulabilis copiam maiorem continens, haud amplius absorbetur modo in statu naturali consueto. Resorbtio quidem non penitus supprimitur in toto abscessus ambitu, neque tamen impediri potest transitus sanguinis in putredinis speciem non foetido odore conspicuae, sed satis insignis. Ut denique coronidem huic imponat theoriae, uno credit commento totam experientorum (§. 6.) citatorum cateruam enervare. „Longe enim, inquit, differre videtur putredo sanguinis extra corpus animatum a putredine, quae in ipsis viui corporis humoribus occurrit. Exstat enim in posteriori casu sanguis multo maiorem continens feri et lymphae coagulabilis copiam quam cruoris: sanguis, cuius particulae maxime corruptae semper resorbentur vasis lymphaticis et novis deinde restituantur. Quodsi itaque pus ex sanguine formare artifex chemicus nequit, non sequitur, dissimili plane ratione in corpore suppurationem fieri, quam putredinis specie.“

8.

En totam WEDEKINDII doctrinam! En refutationem experientiae satis memorabilem, eo quidem scopo ut hypothese precario a se excogitatae de putredinis, nescio qua, specie in corpore humano praedominante lucis aliquid atque probabilitatis afferat! Opinio de necessaria extra vasa formatione puris deinceps ventilanda veniet: iam vero ipsam consideremus putredinem! *Primum* quidem arbitraria plane est hypothesis, de resorbtione maxime corruptarum particularum

et

et remanentia ceterarum. Nemo haec phaenomena se vidisse aut sensitisse testatur: nihil impedit, quominus, resorbentibus his, resorbeantur et illae particulae: et quanquam auctor febrim hecticam ex nullo alio fonte, nisi ex resorptione corruptarum maxime partium, explanari posse contendat, multa tamen alia momenta restant, quae ad explicationem febris hecticae sufficient, de quibus infra sermo erit. *Deinde* usus loquendi satis singularis esse videtur, eam mutationem humorum putredinis nomine insignire, quae ne unicum quidem putredinis vestigium prodit, quae, odoris expers, blandissimam sui naturam manifestat. De ichoris autem et ulcerosae materiei formatione non loquimur, sed de pure solummodo benigno. Quodsi cuique liceret nomina imponere rebus pro lubiru, quanta, medius fidius, oriretur confusio!

9.

AN SUPPURATIO IN VASIS AUT EXTRA VASA PERFICIATUR?

Iam vero consilium transferamus ad primum theoriae *Wedekindianae* momentum, opinionem de formatione puris extra vasa peracta: quam duobus praesertim argumentis communire atque fulcire arbitrat. *Stasin* primo plenariam, tanquam veram pyogeniae causam, extra vasa tantum contingere posse autumat. Quodsi autem nulla putredo in suppuratione supponatur, nec intra nec extra vasa *stasis* assumi potest, ex qua putrefactio humorum stagnantium declaretur. Quid enim obest, quominus eadem corruptio humorum in rela cellulari stagnantium oriatur, quae in vasis ipsis contingit? Pulsationem articularum optime adhibet auctor ad refutandam *stasin* sanguinis in vasis ipsis, quam vero nec adesse

esse in tela cellulari, sequentibus patet argumentis:

1. Humores serosi, lymphatici stagnant saepenumero in tela cellulari, neque unquam pus inde paratur. Ecquis non meminit hydropicae colluviei, quae nonnunquam per annos durantem stasin et lymphae et serosorum humorum in cavitatibus corporis humani supponit, neque unquam suppuratione inde oritur. Quamdiu enim vasa lymphatica resorbendi vim haud penitus amiserunt, stasis lymphae et feri destituitur periculosis sequelis: simul ac vero omnino facultatem resorbendi non amplius exercent, tantum abest, ut sequatur suppuratione, ut potius corrumpantur penitus humores et in putredinem gangraenosam abeant, quae tum mortem adducit, cum partes vitales simul afficiuntur, aut cum in magnis cavitatibus accumulatur serosus humor vel lymphaticus.

2. Formatio puris in tela cellulari supponit praesentiam cauitatis aut vomicae speciatim sic dictae, quibus vero carent multae suppurationes internae. Prouocare audeo ad sectiones eorum cadauerum, quae vera phthisi aut suppurationibus internis decesserunt. Cum hic saepius ne ulum quidem vestigium vomicae aut abscessus conspiciatur post mortem, necesse est contendamus, in his casibus pus formatum esse in vasis. Dum vero abscessus proprie sic dictus adest, nihil impedit, quominus et hic ad vasa abscessum percurrentia respiciamus, quae multo magis apta sunt ad formandam materiem purulentam, quam tela cellularis, quod mox ex ipsa pyogeniae theoriae uberius elucebit. GRASHUYSIUS hoc argumentum effugere studet, dum verum pus in his

casi-

casibus formatum esse negat, sed solum lymphaticum humorem.*) - Contra hanc quidem opinionem militat observatio de analogia puris et mucii aut humoris lymphatici, et de difficultate dignoscendi utramque materiem, vocatis etiam in opem tentaminibus recentioribus DARWINI et GRASMEYERI, de quibus infra.

3. Breuitas temporis, quo pus formatur, aduersaria est formationi puris extra vasa. Corrumpuntur humores, in tela cellulari stagnantes, longo tantum interiecto tempore. Non sola stasis lymphae aut feri in hydrope diuturna est, sed diutissime saepius perstat scirrhus, stagnationem humorum serosorum et lymphaticorum supponens, priusquam in corruptionem cancrosum abeat. Suppuratio autem momento saepe citius perficitur, et quidem ope virium actiuarum, quibus caret tela cellularis, nonnisi contractilitate conspicua.

4. Ex paruis ulcusculis saepenumero insignis puris copia excernitur, quam vero in cavitate cellulosa iam adfuisse negandum. Non possumus itaque in hoc casu, nisi ad vasa sanguifera respicere, quae virium ope actiuarum formarunt materiam purulentam.

IO.

QUID PROPRIE SIT SUPPURATIO?

Suppurationem arbitror esse veram secretionem, in statu praeternaturali, ope virium activarum, vasis sanguiferis et praesertim arteriosis propriarum, peractam, qua evoluitur humidum cra-

*) Recueil des piéces, qui ont concouru pour le prix de l'ac. de chirurg. vol. II, p. 282. f.

crassum, blandum, insipidum, inodorum. Hoc fluidum succis vegetabilibus haudquaquam alteratur, neque vel alcalina vel acida natura in eodem praedominatur. Carbonibus candentibus iniectum flammam concipit et odorem spirat, animalibus partibus proprium. His phaenomenis patet, pus, licet in statu praeternaturali pareatur, esse tamen productum earum virium, quas medicatrix natura ad restituendas partes deperditas, neque corruptionem humorum ullo modo posse ad suppurationem aliquid conferre. Huc faciunt quoque sequentia argumenta:

1. Dum pus stasin aut corruptionem patitur, haud amplius pus est dicendum, sed ichorosa inde fit materies, corpori humano inimica, quae corruptionem partium solidarum vicinaram attrahit.

2. Qualis est ratio virium vitalium, talis est quoque indoles puris. Vegetis viribus corporis et regulariter agentibus blanditiae insigni materies purulenta praedita est; supra modum vero eurgantibus aut deminutis infra modum, pus praeter naturam alteratur et corrumpitur. Gradus autem virium is esse videtur, qui inflammationibus excitatur, aut statu corporis, qui inflammationi vicinus est.

3. Cum suppuratio sit sequela inflammationis, eam quoque caussarum conditionem requirit, quam inflammatio. Haec vero perficitur actiuitate praeternaturali oscillantium vasorum: idoque etiam actiuitas eadem in suppuratione assumi potest.

4. Remedia suppurationem benignam promouentia eiusmodi sunt, quae vel excitant vires actiuas sublatas, vel enormes iterum deprimunt. Suppuratio in corpore senili contingens requirit corticem peruianum, aliaque roborantia, quibus omiſſis transit in ichorem aut corruptelam alienam humorum. Dum vero iuuenile, robustum, irritabile subiectum suppurationem patitur, saepe prodest phlebotomia, profunt anti-phlogistica, quae stimulum augent et virium activarum enormem operationem debilitant.

II.

EX QUONAM HUMORE PARETUR PUS?

Inter iudices adhuc lis est, quinam humor praebet causam materialem, ex qua pus formetur. Alii enim, ob empyreumaticum puris indolem, conflagrationem carbonibus iniecti, et deminutionem adipis naturalis, praesente suppuratione, concluderunt, ex adipe illud formari. Alii causam materialem in lymphaticis, alii in serosis humoribus, alii denique in solidis fibris quaesierunt. Quidquid autem statutum sit, digestionem artificialem semper in scenam duxerunt, quae comparata cum vera pyogenia, nihil tamen lucis huic mutationi afferre videtur. Quodsi vero conceditur, suppurationem esse tanquam veram secretionem considerandam, haud amplius dimicare licet de causa materiali. Potest enim natura humores qualescunque in subsidium vocare, ut ex iisdem haec blanda materies paretur. Concedimus ideoque, pus continere et eas partes, quae adiposam, et eas, quae lymphaticam naturam prodant: neque ex uno alterove tantum humore confici. Saepius vero magis ad lymphaticam
 aut

aut mucosam, saepius magis ad adiposam indolem vergit, prout inflammationis progressus est diversus gradus, prout partes inflammatae et suppurateae differunt.

12.

DIAGNOSIS PURIS ET ALIORUM
HUMORUM.

Maximi momenti a pristinis inde temporibus habita est diagnosi puris et mucii, quippe cum utrumque fluidum pluribus rationibus congruat, et methodus curatiua variorum morborum hac diagnosi nitatur. HIPPOCRATES iam foetorem puris carbonibus iniecti aut subsidentiam aquae salsae marinae misti adhibuit, ut periculum in phthisi dignosceret. *) Deinde medici crediderunt, cum pus ab aqua non solvatur, sed fluidum lacteum praebeat, (si aqua mistum fuerit) quo quiere sola fundum petat, posse eo modo discerni a muco. Hic enim aquae mixtus, massis uniformibus coadunatus manere, neque lacteum humorem praebere, neque postea fundum petere creditur. DARWINIUS autem aliud commendavit experimentum, quod ceteris criteriis palmam praeripere autumat. **) Acidum virrioli muco mixtum aqua diluebat, quo facto mucus vel superficiem petebat, vel floccorum specie in humore circumnatabat. Pus vel fundum petere vel intime misceri cum aqua et humorem turbidum constituere dicebatur. Nuperrimis vero temporibus GRASMEYERUS laudavit alcali vegetabile fluidum, sive oleum tartari per deliquium, velut

cer-

*) Cosc. praenot. n. 434. 435. sect. II. p. 176. FOES.

**) Medic. Commentar. von Edinburgh, B. V. S. 355.

certum puris criterium. *) Intime miscet alcali cum pure, aqua soluto: quo facto oritur gelatina, quae nunquam formatur, dum mucus loco puris adest.

Quodsi de hisce criteriis libere, quid sentiam, profiteri licet, subsidentia puris in aqua falsa observatur quoque in muco. Odor empyreumaticus aut foetidus variis rebus mutari, praeterea quoque adesse potest in muco, dummodo diurnam passus fuerit moram. Mucus insuper aquae admixtus lacteum humorem omnino praebet, et quiete sola fundum, longiori licet tempore interiecto, petit. **) DARWINII experimenta, nisi refutentur, in dubium tamen vocantur a SALMUTHO, ***) qui mucum eodem modo se habere ac pus, expertus est. Contra GRASMEYERI vero tentamina et generatim contra omnia huiusmodi criteria dimicat observatio, purulentam materiem saepius cum muco adeo intime esse mixtam, ut separari a se inuicem vix ac ne vix quidem possint. In phthiseos quoque ulcerosae consummato gradu GRASMEYERI experimentum fallaciae merito arguitur, cum suppuratio benigna et vera ibidem iam non amplius adfit, sed ichoris copia, qui gelatinosum humorem cum alcali vegetabili haudquaquam euoluit.

Multo plus auctoritatis inesse videtur BRUGMANSII criteriis, quae versantur in digestionem spontanea et mucosorum et purulentorum humorum. Mucus, expositus temperatae atmosphaerae, blandam naturam diu retinet, neque transit in acidam, sed tantummodo in putridam fermentum.

*) GRASMEYER'S *Abh. vom Eiter*, S. 59.

**) GREN'S *Handbuch der Chemie*, Th. I. S. 534. S. 355.

***) De diagnosi puris, p. 14.

visceris fuisset, sed profusa quaedam per pulmonum substantiam, inque interstitiis mediastini extra vasa collecti liquoris proluvis ichorodes, spumosa, subcruenta, pallida, aliorumque colorum: vidisse insuper in cadaveribus phthisicorum consummatorum, loco abscessus aut vomicae cum deperdita pulmonum substantia, cellulam pulmonum tantum dilatatam, quae susceperat pus ex tota sanguinis massa eo affluens.*) Quid quod ACRELIUS**) ter vidit collectiones seroso purulentas, absque ulla praegressa inflammatione, quae, meo quidem iudicio, confirmant, non necessariam esse veram topicam inflammationem ad producendam purulentam materiem.

Huc accedit observationum copia de criticis abscessibus et subito erumpentibus, absque praegressa inflammatione, et facile locum mutantibus. Momento citius saepe purulenta collectio membrum alterum cum altero, etsi remotissimo, commutat, neque in hoc membro apparet aliquod inflammationis vestigium, suppurationem praeparantis. De his videndus HAENIUS***) cum SCHRÖDERO.****) Quod si quis non verum pus fuisse in his abscessibus criticis credat, sed mucosum aut lymphaticum tantum humorem; ad usum loquendi iterum provocandum esse censemus, quo id omne pus vocatur, quod puris praeditum est qualitatibus. In his itaque casibus, loco inflam-

*) BRENDL de tabescent. ad nares ducend. flux. § 4. p. 159. voll. III. opp. — MARX von der Schweindlungenjucht. p. 110. f.

**) Chirurgiska Händelser, c. II. II. p. 236.

***) Heilmethode, B. I. S. 96.

****) De suppuratione absque praegressa inflamm. §. 21. p. 489. Opp. vol. II.

flammationis verae topicae adesse status inflammatorio vicinus videtur, qui suppurationem promovet.

14.

NUM SUPPURATIO SEMPER SIT TOPICA,
AN POTIUS FUNCTIO TOTIUS SYSTEMA-
TIS SANGUIFERI?

Spinosa satis et haud facile solvenda quaestio, ad quam nuperis temporibus responderunt vel in hanc vel in illam partem viri, qui fere primos in republica literaria ordines ducunt, PLATNERUS et RICHTERUS. Cum meum non sit, tantas tantorum virorum componere lites, quippe qui nec aetate, nec ingenio, nec auctoritate cum iisdem videar esse comparandus; argumenta adducam, quibus summi viri utuntur ad stabiliendam, firmiorique fundamento superstruendam modo hanc modo illam opinionem.

Quod vero suppuratio haudquaquam mere sit topica, sed totius ope systematis sanguiferi perficiatur, sequentibus patere viderur argumentis:

I. Analogia huius et aliarum secretionum vel in statu naturali vel in morbis currentium. Humores in statu naturali secreti inesse dicuntur iam aut perfecti aut parvae omnino indigentes mutationis in sanguine. Sic praeter lympham coagulabilem adeps et chylus, bilis et semen, aut factum rudimenta eorum, in sanguinis massa inuenta sunt.*) Notissimum quoque est dudum, aliam secretionem alia compensari: suppressa perspiratione alium cieri, urinam uberiolem emitti, saliva-

*) HALLER element. physiol. vol. II. p. 368.

vationem excitari; urinae secretionem impedita diarrhoeam, vomitum urinosum, sudorem urinosum produci. Hinc constare videtur, fere quemlibet humorem per quodcunque colatorium separari posse; neque adeo necessarium esse, ac passim creditur, cuiuslibet coli peculiarem fabricam, ut humor ei colo proprius non aliter nasci possit. Inde PLATNERUS argumentum affert, ad demonstrandam puris praesentiam in massa humorum, et solam eius depositionem in abscessum.*)

2. Febris suppurationem concomitans est morbus totius substantiae, universi systematis haematophori passionem indicans. Febris ope cruda commoventur, stimulus inflammatae partis congestionem auget, quo facto deponitur id, quod antea in massa humorum oberrabat, ad locum affectum.**)

Hunc vero humorem esse meram crustam phlogisticam, quae in praegressa inflammatione magis evoluitur, contendit QUENAIUS.***)

3. Ex ulcusculis minoribus saepe ea puris copia effluit quae in tam parvae molis organo parari non potuit:†) quod experientia sua etiam HAENIUS ††) affirmat. Hinc videtur respicienti-

*) PLATNER in *Zusätzen zu HAEN'S Heilmethode*, B. I. S. 417. f.

***) *Ib.* p. 411. — *Ei.* supplem. in patris instit. chirurg. p. 39. f.

****) Mém. de l'acad. de chirurg. vol. I. p. 1.

†) PLATNER suppl. p. 40.

††) B. III. S. 53. Cf. MORGAGNI de sed. et caus. morb. ep. LV. art. 14. p. 156.

ciendum esse ad circulum humorum universalem, ex quo purulenta materies deponitur.

4. In statu morbofo saepius occurrunt phaenomena oberrantium humorum purulentorum cum circulo sanguinis, quod post GALENUM*) obseruarunt SCULTETUS,**) SCHRÖDERUS***) et ROSENSTEINIUS.****) In pthihisi ulcerosa pus per urinam transit aut per aluum, quod ex circulo sanguinis explanari tantum posse videtur.

5. Corporis constitutio, victus ratio, nutrimenta praeprimis grauiorem habent influxum in puris qualitatem, quam status partis affectae ipsius. Hinc vero perquam simile videtur, suppurationem toti systemati solidorum et praesertim sanguifero tribui debere.

15.

Contrariam sententiam, quod nempe in parte tantum affecta et mere topice paretur pus, tuentur sequentia argumenta:

1. In febribus inflammatoriis absque topica inflammatione nulla contingit suppuratio, quae vero oriri deberet, dum universi systematis sanguiferi passio tantum requireretur ad producendam purulentam materiem. †)

2.

*) De loc. affect. lib. VI. p. 311.

**) Armament. chir. obs. 61. p. 245.

***) De suppurat. absque praegress. inflamm. §. 21. p. 489.

****) Underrättelse om Barns • Sjukdomar. p. 190. (8 Stockh. 1771.)

†) RICHTER'S *Anfangsgründe der Wundarzneik.* B. I. § 81. S. 41.

2. Copia et indoles puris a qualitate organi affecti pendent et corrigi possunt. Differt quoque puris indoles pro variis corporis partibus. Aliud est in partibus adipe uberiori stipatis, aliud in tendinosiis, aliud in musculosis partibus.*)

3. Febris minime congruit gradu cum suppurationis vehementia. Huic vero argumento opponit PLATNERUS, nec aliis excretionibus febrem esse congruam.**)

4. Pus bonum cum cacochymia consistit.***) Hinc ex universa massa humorum evolvi aut educi pus non potest, cum, qualis fuerit indoles sanguinis, tale quoque pus esse deberet.

5. Externa et mere topica remedia possunt puris indolem mutare et corrigere, neque abscessus unquam internis remediis tam cito emendantur, quam externis et mere topicis.

6. In sanis hominibus saepenumero insignes vigent suppurationes, quae a systemate sanguifero universo perfici nequeunt, cum fluidum praeternaturale, quod pus omnino est, in sanis humoribus latitare nequeat.****)

7. In sanguine hominum, qui suppurationem passi fuerunt, ne vestigium quidem puris detectum fuit. HOMIUS, qui pus statim digno-

*) IB. et WEDEKIND l. c. p. 212.

**) HAEN'S *Heilmethode*, B. I. S. 423.

***) RICHTER l. c.

****) WEDEKIND S. 190.

gnosceret potest microscopiis, ne hilum quidem huius humoris unquam detexit. *)

8. Sequelae resorbti puris semper periculosae sunt; ideoque existere antea nequit purulenta materies in massa humorum.

16.

Animadversiones quasdam in utramque hanc argumentorum sibi invicem oppositorum catervam, additurus, primum notandum puto, quod PLATNERUS secum ipse non consentire videatur. Iam enim penitus *paratum*, nunc vero tantum *contentum* in massa humorum pus credit. Hoc indiget ulteriori disquisitione. Quaeritur itaque, an puris secretio ea ratione analogia sit secretioni humorum naturalium, ut eadem quoque condiciones serventur in illa, quae in hac adsunt? — Deinde quaeritur, si omnes secreti humores iam perfecti in sanguine coexistunt, quoniam demum sine natura sapiens construxerit summa arte et sapientia organa propria. Nonne enim sufficeret, effundi urinam, semen etc. per vatorum orificia: nonne plane superfluum esset summum artificium, quo testiculi, epididymides, renes et alia organa secretoria fabricata sunt? — Ideoque videntur fabricae peculiare organorum necessariae ad secretiones producendas. Huic vero non obstat, *partes constitutivas* secretorum humorum in sanguine iam praexistere; non obstat, in statu praeternaturali compensari aliam secretionem alia. Sympathiae enim ope saepius imprimitur alii organo ea passio, quae antea existit in alio: sic quoque secretio praeternaturalis uni-

*) GRASMEYER S. 31.

unius organi compensatur functione alius, eundem iam humorem ex massa humorum parantis.

17.

Videor itaque mihi optimam eligere viam, si contendam, praexistere omnino partes puris constitutivas in massa humorum, sed proprium requirere organum, quo secernantur. Theoria interii utor ad declarandam meam opinionem. Ad sunt partes bilis constitutivae in sanguine ante secretionem, sed requiritur organum hepatis, ut bilis proprio sensu parari possit. Secretio haec impedita compensatur saepius secretionem bilis in systemate cutaneo: quam quidem secretionem perficiunt vasa cutanea, antea soli perspirationi interservientia. Sic quoque lympa coagulabilis, oleum et serum circumeunt cum massa humorum; neque ex iis paratur proprie pus, nisi in peculiaribus organis. Hac ratione explicatur, nostraeque sententiae adaptatur *argum.* I. RICHTERI. — Quod attinet ad *argum.* 2; tanti nominis scriptori omnino fides adhibenda videtur, dum contendit, se varium pus conspexisse in variis corporis partibus: licet REIDIUS contrariam sententiam tueatur, atque pus semper idem, secumque conforme deprehendisse pronunciet. *) Potest tamen et haec observatio cum nostra coniungi sententia: partes enim eadem constitutivae a viribus variarum partium activis diverso modo alterari debent, variumque inde evolvi pus. — Pus bonum vero cum cacochymia consistere nec RICHTERO crediderim, cum omni experientiae contradicat. Quod si etiam concedimus, *produci* non *educi* pus in propriis organis, haudquaquam

12.

*) REID von der Lungenfucht, p. 84.

tamen haec organa ab universo systemate sanguifero adeo segregata esse videntur, quin participent qualitatem humorum universalium. Ecquis enim est locus corporis humani, quaenam cavitates, quin intime cohaereat cum systemate universo? Topicorum affectuum non ea est indoles, quam vulgo credunt, quod nempe nullo modo massa humorum particeps fiat passionis, qua membrum singulum afficitur.

18.

Externis remediis puris indolem posse corrigi, concedo. Neque tamen inde sequitur, mechanico modo fieri hanc correctionem; sed necesse est concedatur, omnia haec remedia agere stimulando, roborando, alterando vires activas partis affectae, aut deprimendo easdem et mitigando, dum abnormis est earum actio. Cum autem nervosi systematis rami et fasciculi intime cohaereant, non mere topica esse haec remedia patet, sed agere simul in alias partes vel irritabiles vel sensibiles. - Quod in sanis hominibus insignes occurrant nonnunquam suppurationes, minime contra nostram sententiam facit, cum negari non possit, et in sanis humoribus adesse particulas puris constitutivas. Praeterea vero sub latitudinem tantum sanitatis cadit constitutio eorum hominum, qui abscessibus laborant, praesertim insignioribus. Laborant enim frequentibus horripilationibus, virium defectu, nonnunquam etiam cachexia. - Quod HOMIUS perfecte paratum pus nunquam in sanguine suppuratorum hominum detegere potuerit, contra nostram sententiam nihil facit: non loquimur enim de perfecti puris praesistentia, sed tantum de
ve-

vestigii partium, quae deinde pus constituunt. Has autem adesse in massa humorum; ex his evolui potius, quam produci purulentam materiam, contendimus.

19.

DE RESORPTIONE PURIS.

Communis scholarum opinio est, febrem, quae suppurationem comitatur aut sequitur, a resorptione puris per vasa lymphatica in massam humorum oriri, resorptionem ipsam sequelas habere periculosas, ideoque plane alienum esse pus a massa humorum corporis sani. Hanc quidem sententiam, salva nostra theoria, accipere possemus, cum magnum discrimen interfit pus iam perfecte formatum et puris partes constitutivas, in sanguine circumvagantes. — Quaeritur autem, num febris suppuratoria ullum alium ortum habere non possit, num ex resorptione puris explicari possint phaenomena omnia suppurationem sequentia? Ad hanc quaestionem respondemus:

1. Haudquaquam tam avide resorberi pus in massam humorum, prout plerumque putant, ex mora, quam pus saepe concipit, diuturna apparet.

2. Et quodsi resorberetur, cur non aliquando puris vestigia in ipso sanguine conspicerentur? Resolvi putredine quaedam ex mora, et tum resorberi ais? Sed scimus in repentinis istis metastasibus verum pus colligi, non ut sanies resolutum, in remoto isto, quem occupavit postea loco.*)

3.

*) SCHRÖDER L. C. p. 494.

3. Migrationes humorum morbosorum ex uno loco in alium, stricto sensu accipi fere non possunt. Resorbta enim fluida fere semper massae humorum iterum assimilantur, neque, qualia fuerunt, talia quoque in circulo sanguinis perstant. Sic metastases pleraeque haudquaquam ex migratione, sed ex nova secretione humorum morbosorum explicandae veniunt. Quod quidem de metastasibus lacteis et de resorbitione virus venerei praecclare nuper docuit REILIIUS. *)

4. In abscessibus et puris collectionibus magnis febris nulla saepe oritur, sed videtur tantum tunc produci, cum puris boni secretio est impedita, cum ichor eius loco excernitur. **)

5. Adiunt glandulae, vasa lymphatica ubique intercipientes, quae impedire videntur puri resorbitionem, quominus, qua tale, in massam humorum recipiatur. Hae enim decompositionem eius iterum promovent, et in partes suas constitutivas solvunt, quae massae humorum assimilantur. ***)

6. In variolis praesertim HALLEUS nuper demonstravit, a resorbitione pure febrem secundariam minime oriri, cum nullis vel admodum paucis variolis febris valida adiungatur, neque periodis morbi conveniat febris cum resorbitione
pu-

*) Memorab. clin. vol. I. fasc. 2. p. 166. vol. II. fasc. I. p. 186. f.

**) REID von der Lungenfucht, p. 88. f.

***) IB. p. 91.

pure. Confirmatur haec sententia ab HUFELANDIO.*)

Videtur itaque febris hectica et suppuratoria non tam ex resorbto pure quam ex impedita boni puris secretione ortum ducere.

*) *Annalen der franz. Arzneik. I. p. 180.*

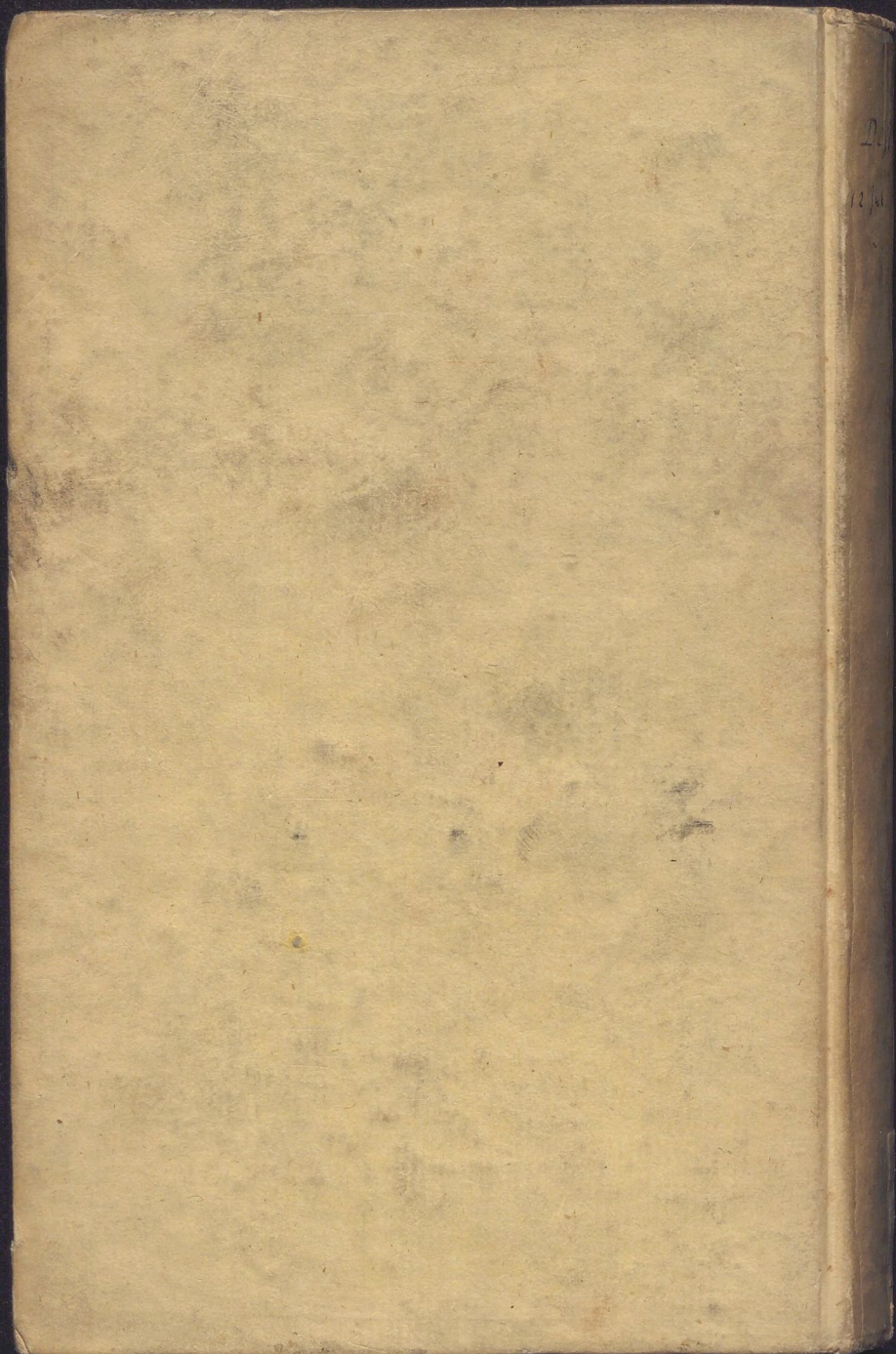

10/18

Pica

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
QUA 15
QUAESTIONES QUAEDAM
DE
SUPPURATIONIS
INDOLE VENTILANTVR,

CONSENSU FACULTATIS ILLUSTRIS,
PRAESIDE
IOANN. CHRISTIANO REIL,
MED. ET CHIR. DOCT., PROF. PUBL. ORDIN.
ET PHYSICO CIVIT. HALENSIS,
PRO
GRADU DOCTORIS MEDICINAE
ET CHIRURGIAE
DIE XXVII APR. MDCCXCIII
DEFENSA
AB AUCTORE
IOANN. DANIEL ARNOLD,
CALLISIA-NEOMARCHICO.

HALAE,
TYPIS IO. CHRISTIAN. HENDELII.

